

Zbiór Orzeczeń

OPINIA RZECZNIKA GENERALNEGO
MACIEJA SZPUNARA
przedstawiona w dniu 30 kwietnia 2024 r.¹

Sprawa C-650/22

Fédération internationale de football association (FIFA)

przeciwko

BZ,

przy udziale:

Union Royale Belge des Sociétés de Football-Association ASBL (URBSFA),

SA Sporting du Pays de Charleroi,

Fédération Internationale des Footballeurs Professionnels,

Union Nationale des Footballeurs Professionnels,

Fédération Internationale des Footballeurs Professionnels, Division Europe

[wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożony przez Cour d'appel de Mons (sąd apelacyjny w Mons, Belgia)]

Odesłanie prejudycjalne – Swobodny przepływ pracowników – Zakazy porozumień – Regulamin FIFA w sprawie statusu i transferu zawodników – Przedterminowe rozwiązanie umowy zawartej między klubem a zawodnikiem – Przepisy przewidujące sankcje dla innego klubu, który zatrudni danego zawodnika – Zakaz wydania certyfikatu wymaganego do transferu owego zawodnika do tego innego klubu

I. Wprowadzenie

1. Niniejszy wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, który dotyczy wykładni art. 45 i 101 TFUE, został złożony przez Cour d'appel de Mons (Belgia) w ramach sporu między BZ, piłkarzem, a Fédération internationale de football association [Międzynarodową Federacją Piłki Nożnej (FIFA)] w przedmiocie szkody, którą zawodnik miał ponieść w związku z obowiązywaniem określonych przepisów FIFA regulujących stosunki umowne między zawodnikami a klubami.

2. Rozpatrywane przepisy dotyczą odszkodowania, sankcji sportowych oraz wydania obowiązkowego certyfikatu międzynarodowego transferu w przypadku zarzucanego rozwiązania umowy bez uzasadnionej przyczyny.

3. W niniejszej opinii zbadam, czy art. 45 i 101 TFUE lub art. 15 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (zwanej dalej „Kartą”) stoją na przeszkodzie spornym przepisom.

¹ Język oryginału: angielski.

II. Okoliczności faktyczne, postępowanie i pytanie prejudycjalne

A. Strony sporu

4. BZ jest byłym piłkarzem zawodowym zamieszkałym w Paryżu (Francja).

5. SA Sporting du Pays de Charleroi jest belgijskim klubem piłkarskim.

6. FIFA jest stowarzyszeniem założonym w 1904 r. w Paryżu. Ma ona siedzibę w Zurychu (Szwajcaria) i podlega prawu szwajcarskiemu. Cele FIFA opisane w art. 2 statutu FIFA obejmują między innymi „stanowienie zasad i przepisów regulujących piłkę nożną i związane z nią kwestie, a także zapewnienie ich przestrzegania”² oraz „kontrolowanie piłki nożnej we wszystkich jej formach przez przyjmowanie wszelkich środków niezbędnych lub zalecanych w celu zapobieżenia naruszaniu statutów, regulaminów, decyzji FIFA i reguł gry”³. Do jej organów należą: „Kongres”, czyli „organ nadrzędny i prawotwórczy”⁴, „Rada”, czyli „organ strategiczny i nadzorczy”⁵ oraz „sekretariat generalny”, czyli „organ wykonawczy, operacyjny i administracyjny”⁶.

7. Zgodnie z art. 11 i 14 statutu FIFA każdy „związek odpowiedzialny za organizację i kontrolę gry w piłkę nożną” w danym kraju może zostać członkiem FIFA pod warunkiem w szczególności, że jest już członkiem jednej z sześciu konfederacji kontynentalnych uznanych przez FIFA i wymienionych w art. 22 tego statutu. Jedną z nich jest Union des associations européennes de football (Unia Europejskich Związków Piłkarskich, Union of European Football Associations, zwana dalej „UEFA”). Taki związek musi przede wszystkim zobowiązać się do przestrzegania statutów, regulaminów, wytycznych i decyzji FIFA, a także analogicznych aktów konfederacji kontynentalnej, której dany związek jest już członkiem. W praktyce członkami FIFA jest obecnie ponad 200 krajowych związków piłki nożnej. Z tego tytułu zgodnie z art. 14 i 15 statutu FIFA mają one obowiązek między innymi „zapewnić przestrzeganie statutów, regulaminów, wytycznych i decyzji organów FIFA przez swoich własnych członków”⁷, a także przez wszystkie podmioty zaangażowane w piłkę nożną, w szczególności ligi zawodowe, kluby i zawodników. Ponadto „kluby, ligi lub inne zgrupowania klubów zrzeszone w związku członkowskim są mu podporządkowane i podlegają uznaniu przez niego”⁸.

B. Sporne przepisy

8. W dniu 22 marca 2014 r. FIFA przyjęła akt zatytułowany „Regulamin w sprawie statusu i transferu zawodników” (zwany dalej „RSTZ”), który wszedł w życie w dniu 1 sierpnia tego samego roku. Regulamin ten uchylił i zastąpił wcześniejszy zbiór przepisów o tym samym tytule.

² Zobacz art. 2 lit. c) statutu FIFA.

³ Zobacz art. 2 lit. d) statutu FIFA.

⁴ Zobacz art. 24 ust. 1 statutu FIFA.

⁵ Zobacz art. 24 ust. 2 statutu FIFA.

⁶ Zobacz art. 24 ust. 3 statutu FIFA.

⁷ Zobacz art. 14 ust. 1 lit. d) statutu FIFA.

⁸ Zobacz art. 20 ust. 1 statutu FIFA.

9. Artykuł 9 ust. 1 RSTZ ma następujące brzmienie:

„Zawodnicy zarejestrowani w jednym związku mogą zostać zarejestrowani w nowym związku dopiero wówczas, gdy ten ostatni otrzyma certyfikat międzynarodowego transferu (zwany dalej »ITC«) wydany przez poprzedni związek. ITC wydaje się bezpłatnie bez żadnych warunków ani ograniczeń czasowych. Wszelkie przepisy stanowiące inaczej są nieważne. Związek wydający ITC przedkłada FIFA jego kopię. Procedury administracyjne regulujące wydawanie ITC opisano w art. 8 załącznika 3 [...] do niniejszego regulaminu”.

10. Artykuł 8 ust. 2 pkt 7 załącznika 3 do RSTZ stanowi, że „poprzedni związek nie wydaje ITC, jeżeli poprzedni klub i piłkarz zawodowy prowadzą spór w zakresie umowy na podstawie okoliczności określonych w art. 8 ust. 2 pkt 4 lit. b) załącznika 3 [...]”.

11. Artykuł 8 ust. 2 pkt 4 lit. b) załącznika 3 do RSTZ przewiduje z kolei, że „w terminie siedmiu dni od daty złożenia wniosku o wydanie ITC poprzedni związek [...] odrzuca wniosek o wydanie ITC i podaje [...] uzasadnienie odrzucenia wniosku, którym może być fakt, że umowa między poprzednim klubem a piłkarzem zawodowym nie wygasła albo że nie osiągnięto porozumienia w sprawie przedterminowego rozwiązania umowy”.

12. Zgodnie z art. 17 RSTZ:

„W przypadku rozwiązania umowy bez uzasadnionej przyczyny zastosowanie mają następujące postanowienia:

1. We wszystkich przypadkach strona, która naruszyła umowę, wypłaci odszkodowanie. Z zastrzeżeniem art. 20 i załącznika 4 dotyczących rekompensaty za szkolenie oraz jeżeli w umowie nie postanowiono inaczej, odszkodowanie z tytułu naruszenia umowy oblicza się z uwzględnieniem obowiązujących przepisów prawa danego kraju, specyfiki sportu oraz wszelkich innych obiektywnych kryteriów. Kryteria te obejmują w szczególności wynagrodzenie i inne korzyści należne zawodnikowi na mocy bieżącej umowy lub nowej umowy, czas pozostały do końca okresu obowiązywania bieżącej umowy wynoszący maksymalnie pięć lat, opłaty i koszty powstałe lub poniesione przez poprzedni klub (amortyzowane w ciągu okresu obowiązywania umowy), jeżeli do naruszenia umowy dochodzi w okresie chronionym.

2. Uprawnienie do takiego odszkodowania nie może podlegać cesji na rzecz osoby trzeciej. Jeżeli piłkarz zawodowy jest zobowiązany do zapłaty odszkodowania, piłkarz zawodowy oraz jego nowy klub są solidarnie odpowiedzialni za dokonanie takiej płatności. Kwota może podlegać określeniu w umowie lub uzgodnieniu między stronami.

[...]

4. Oprócz zobowiązania do zapłaty odszkodowania na każdy klub uznany za naruszający umowę lub uznany za nakłaniający do naruszenia umowy w ciągu okresu chronionego nakłada się sankcje sportowe. Domniemywa się, chyba że udowodnione zostanie coś przeciwnego, że klub podpisujący umowę z piłkarzem zawodowym, który rozwiązał swoją poprzednią umowę bez uzasadnionej przyczyny, nakłaniał tego piłkarza zawodowego do dopuszczenia się naruszenia umowy. Sankcja polega na zakazie rejestrowania przez klub nowych zawodników na poziomie krajowym lub międzynarodowym przez dwa pełne i następujące po sobie okresy rejestracyjne. Klub może zarejestrować nowych zawodników na poziomie krajowym lub międzynarodowym dopiero od następnego okresu rejestracyjnego po całkowitym wykonaniu danej sankcji sportowej.

W szczególności nie może skorzystać z wyjątku ani ze środków tymczasowych przewidzianych w art. 6 ust. 1 niniejszego regulaminu, aby zarejestrować zawodników przed tym okresem”.

C. Spór w postępowaniu głównym

13. W latach 2004–2019 BZ był zawodowym piłkarzem.

14. W dniu 20 sierpnia 2013 r. podpisał czteroletnią umowę z rosyjskim zawodowym klubem piłkarskim Futbolny Klub Lokomotiv (zwanym dalej „klubem Lokomotiv Moskwa”).

15. W dniu 22 sierpnia 2014 r. klub Lokomotiv Moskwa rozwiązał tę umowę i wystąpił do izby ds. rozstrzygania sporów FIFA (Dispute Resolution Chamber, zwanej dalej „DRC”) o zasądzenie od BZ zapłaty odszkodowania w wysokości 20 mln EUR z tytułu zarzucanego naruszenia i „rozwiązania umowy bez uzasadnionej przyczyny” w rozumieniu art. 17 RSTZ. BZ wytoczył wówczas powództwo wzajemne, domagając się zapłaty przez klub Lokomotiv Moskwa niewypłaconego wynagrodzenia oraz odszkodowania równego kwocie wynagrodzenia, które przysługiwałoby mu, gdyby umowa obowiązywała do końca okresu jej obowiązywania.

16. Następnie BZ rozpoczął poszukiwanie nowego klubu, który byłby w stanie go zatrudnić, co okazało się trudne. BZ uważa, że wynikało to z ryzyka, iż nowy klub zostanie pociągnięty do odpowiedzialności solidarnej z nim samym w zakresie zapłaty odszkodowania, które byłoby należne klubowi Lokomotiv Moskwa.

17. BZ wskazuje, że pomimo zainteresowania ze strony kilku klubów jedyną ofertą, którą otrzymał, była oferta Sporting du Pays de Charleroi, który to klub w dniu 19 lutego 2015 r. przesłał mu ofertę zatrudnienia zawierającą dwa kumulatywne warunki zawieszające: (1) że zostanie zarejestrowany i zakwalifikowany zgodnie z obowiązującymi przepisami najpóźniej do dnia 30 marca 2015 r. do gry w pierwszym składzie drużyny Sporting du Pays de Charleroi we wszelkich oficjalnych rozgrywkach organizowanych przez Union Royale Belge des Sociétés de Football-Association ASBL (królewski belgijski związek piłki nożnej, zwany dalej „URBSFA”), UEFA lub FIFA; oraz (2) że (przed upływem tego samego terminu) uzyska pisemne i bezwarunkowe potwierdzenie, że Sporting du Pays de Charleroi nie może zostać pociągnięty do solidarnej odpowiedzialności za jakiegokolwiek odszkodowanie (w szczególności odszkodowanie za rozwiązanie umowy), które BZ może być zobowiązany zapłacić klubowi Lokomotiv Moskwa.

18. Pismami z dnia 20 lutego i z dnia 5 marca 2015 r. doradcy, odpowiednio, BZ i Sporting du Pays de Charleroi zwrócili się zarówno do FIFA, jak i do URBSFA o potwierdzenie, że BZ może zostać zarejestrowany i zakwalifikowany zgodnie z obowiązującymi przepisami do gry w pierwszym składzie drużyny Sporting du Pays de Charleroi i że nie będą miały zastosowania w stosunku do tego klubu przepisy art. 17 ust. 2 i art. 17 ust. 4 RSTZ.

19. Pismem z dnia 23 lutego 2015 r. FIFA odpowiedziała, że wyłącznie jej właściwy organ decyzyjny, a nie administracyjny, jest uprawniony do stosowania przepisów RSTZ. Z kolei w dniu 6 marca 2015 r. URBSFA stwierdziła, że zgodnie z przepisami FIFA BZ nie może zostać zarejestrowany do czasu wydania ITC przez jego poprzedni klub.

20. Decyzją z dnia 18 maja 2015 r. DRC częściowo uwzględniła żądanie klubu Lokomotiw Moskwa, ustalając wysokość odszkodowania należnego od BZ na kwotę 10,5 mln EUR i oddalając żądania BZ. DRC zdecydowała również, że art. 17 ust. 2 RSTZ nie będzie miał zastosowania do BZ na przyszłość. W dniu 27 maja 2016 r. Sportowy Sąd Arbitrażowy (SSA) utrzymał tę decyzję w mocy w postępowaniu odwoławczym.

21. W dniu 24 lipca 2015 r. BZ zawarł umowę o pracę z klubem Olympique de Marseille (Francja).

22. W dniu 9 grudnia 2015 r. BZ wszczął przeciwko FIFA i URBSFA postępowanie przed tribunal de commerce du Hainaut, division de Charleroi (sądem gospodarczym w Hainaut, wydział w Charleroi), domagając się odszkodowania za poniesioną szkodę, a mianowicie za utracone zarobki w wysokości 6 mln EUR, którą – jak twierdzi – poniósł w związku z zastosowaniem przez FIFA i URBSFA spornych przepisów, które uważa za niezgodne z prawem Unii.

23. Wyrokiem z dnia 19 stycznia 2017 r. sąd ten uznał żądanie BZ za zasadne co do zasady i nakazał FIFA i URBSFA zapłatę na jego rzecz kwoty w tymczasowo ustalonej wysokości 60 001 EUR.

24. FIFA odwołała się od tego wyroku do sądu odsyłającego. Również URBSFA, która przystąpiła do postępowania w charakterze interwenienta, domaga się zmiany wyroku z dnia 19 stycznia 2017 r.

D. Pytanie prejudycjalne

25. W tym kontekście postanowieniem z dnia 19 września 2022 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 17 października 2022 r., Cour d'appel de Mons (sąd apelacyjny w Mons) zwrócił się do Trybunału z następującym pytaniem prejudycjalnym:

„Czy art. 45 i 101 [TFUE] należy interpretować w ten sposób, że zakazują one:

- zasady solidarności zawodnika i klubu chcącego zatrudnić tego zawodnika w zakresie zapłaty odszkodowania należnego klubowi, z którym umowa została rozwiązana bez uzasadnionej przyczyny, ustanowionej w art. 17 ust. 2 RSTZ FIFA w związku z sankcjami sportowymi przewidzianymi w art. 17 ust. 4 tego regulaminu oraz sankcjami finansowymi przewidzianymi w art. 17 ust. 1;
- możliwości niewydawania przez związek, do którego należy poprzedni klub zawodnika, [ITC], który jest niezbędny do zatrudnienia zawodnika przez nowy klub, jeżeli istnieje spór pomiędzy tym poprzednim klubem a zawodnikiem (art. 9 ust. 1 RSTZ FIFA i art. 8 ust. 2 pkt 7 załącznika 3 do rzeczzonego regulaminu)?”.

26. Uwagi na piśmie przedstawili: FIFA, BZ, URBSFA, Fédération Internationale des Footballeurs Professionnels (Międzynarodowa Federacja Piłkarzy Zawodowych; zwana dalej „FIFPro”)⁹, Fédération Internationale des Footballeurs Professionnels, Division Europe (zwana dalej „FIFPro

⁹ FIFPro, FIFPro Europe i UNFP są stowarzyszeniami, czy też „związkami”, reprezentującymi piłkarzy zawodowych na szczeblu światowym, europejskim i francuskim. Gdy sąd krajowy postanowił skierować sprawę do Trybunału, wymienione stowarzyszenia wniosły o dopuszczenie ich do udziału w postępowaniu głównym w charakterze interwenientów. Sąd odsyłający poinformował Trybunał, że trzy wnioski o to stowarzyszenia należy uznać za strony postępowania zgodnie z mającymi do nich zastosowanie przepisami krajowymi. W rezultacie mogą one uczestniczyć w etapie pisemnym i ustnym postępowania przed Trybunałem Sprawiedliwości.

Europe”), Union Nationale des Footballeurs Professionnels (UNFP), rządy: grecki, francuski, włoski i węgierski oraz Komisja Europejska. FIFA, BZ, URBSFA, FIFPro, FIFPro Europe, UNFP, rząd grecki i Komisja wzięli udział w rozprawie, która odbyła się w dniu 18 stycznia 2024 r.

III. Analiza

A. Dopuszczalność

27. FIFA i URBSFA twierdzą, że postanowienie odsyłające nie jest wystarczająco precyzyjne i podnoszą, że spór rozpoznawany w postępowaniu głównym należy uznać za spór o charakterze „czysto wewnętrznym”, a tym samym niniejszą sprawę należy uznać za niedopuszczalną. Rządy grecki, francuski i węgierski wyrażają podobne wątpliwości co do dopuszczalności sprawy.

28. Nie mogę zgodzić się z tym stanowiskiem. Kwestie prawne są w świetle postanowienia odsyłającego całkowicie jasne. Wszystkie zainteresowane strony doskonale zrozumiały znaczenie i kontekst pytania prejudycjalnego oraz kontekst faktyczny i prawny, w jaki się ono wpisuje, a także fakt, że spór ma wymiar transgraniczny, ponieważ piłkarz będący obywatelem francuskim i mający miejsce zamieszkania we Francji twierdzi, iż uniemożliwiono mu przemieszczanie się w celach zawodowych do Belgii¹⁰.

B. W przedmiocie istoty sprawy

29. W swoim pytaniu sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 45 i 101 TFUE stoją na przeszkodzie stosowaniu przepisów, takich jak te przyjęte przez FIFA, które stanowią, że: (1) zawodnik i chcący go zatrudnić klub są solidarnie odpowiedzialni za odszkodowanie należne klubowi, którego umowa z zawodnikiem została rozwiązana bez uzasadnionej przyczyny; oraz (2) związek, do którego należy poprzedni klub zawodnika, może nie wydać ITC wymaganego do zatrudnienia zawodnika przez nowy klub, w sytuacji gdy istnieje spór między tym poprzednim klubem a zawodnikiem.

1. Uwagi metodyczne

30. Należy przypomnieć, że Trybunał wydał w ostatnim czasie dwa przełomowe wyroki dotyczące przepisów przyjmowanych przez podmioty prywatne odpowiedzialne za organizację i kontrolę gry w piłkę nożną na poziomie światowym, europejskim i krajowym¹¹. Oznacza to, że włożono już dużo wysiłku w syntetyczne omówienie i podsumowanie wcześniejszego orzecznictwa. Z tego względu, ponieważ możliwe jest oparcie się na tych niedawnych wyrokach, w niniejszej opinii skupię się głównie na specyfice niniejszej sprawy¹².

¹⁰ Wynika z tego, że ponieważ okoliczności faktyczne niniejszej sprawy nie są ograniczone wyłącznie do jednego państwa członkowskiego, nie zachodzi konieczność zbadania wyjątków przewidzianych w wyroku z dnia 15 listopada 2016 r., Ullens de Schooten (C-268/15, EU:C:2016:874, pkt 50).

¹¹ Zobacz wyroki z dnia 21 grudnia 2023 r.: European Superleague Company (C-333/21, EU:C:2023:1011, zwany dalej „wyrokiem European Superleague Company”); Royal Antwerp Football Club (C-680/21, EU:C:2023:1010, zwany dalej „wyrokiem Royal Antwerp Football Club”). Co więcej, tego samego dnia Trybunał wydał wyrok, w którym zbadał zasady wprowadzone przez międzynarodowy związek sportowy w dziedzinie łyżwiarstwa: zob. wyrok International Skating Union/Komisja (C-124/21 P, EU:C:2023:1012, zwany dalej „wyrokiem International Skating Union”).

¹² Przykładowo wezmę za pewnik wiele kwestii prawnych, takich jak fakt, że przepisy przyjęte przez podmioty takie jak FIFA i URBSFA, które zgodnie ze swoimi statutami mają status stowarzyszeń podlegających prawu prywatnemu i odpowiedzialnych za organizację piłki nożnej na poziomie światowym, europejskim lub krajowym, wchodzą w zakres prawa Unii.

31. Trybunał bada przepisy takie jak sporne przepisy zarówno w świetle reguł konkurencji, jak i przepisów dotyczących rynku wewnętrznego¹³. Z tego względu art. 101 i 45 TFUE mają, co do zasady, zastosowanie w niniejszej sprawie. Jest to podejście pragmatyczne, które może jednak prowadzić do sytuacji o potencjalnie delikatnym charakterze, co w sposób bardzo zwięzły postaram się wykazać.

32. Zgodnie z logiką traktatów zarówno swobody podstawowe, jak i reguły konkurencji służą celowi, jakim jest zapewnienie funkcjonowania rynku wewnętrznego¹⁴. W związku z tym w Protokole (nr 27) w sprawie rynku wewnętrznego i konkurencji wyraźnie wyjaśniono, że rynek wewnętrzny w rozumieniu art. 3 TUE obejmuje system zapewniający niezakłóconą konkurencję¹⁵. Pierwotna koncepcja traktatów zakładała, że swobody podstawowe były skierowane do państw członkowskich jako podmiotów publicznych, a reguły konkurencji miały wiązać przedsiębiorstwa prywatne.

33. Z biegiem lat doszło jednak do zatarcia tych granic. Często trudno jest bowiem zaprzeczyć, że pewne podmioty prywatne – czy to ze względu na swoją siłę gospodarczą, czy to ze względu na sposób przyjmowania „przepisów” – działają w sposób zbliżony do państwa, podczas gdy w innych sytuacjach działania państwa są bardziej zbliżone do działań prywatnego przedsiębiorstwa. Wobec tego Trybunał uwzględnił (musiał uwzględnić) takie zmiany i orzecznictwo ewoluowało: z jednej strony w niektórych sytuacjach do podmiotów prywatnych stosowano swobody rynku wewnętrznego¹⁶, a z drugiej strony w niektórych sytuacjach działania państw członkowskich były uznawane za wchodzące w zakres prawa konkurencji¹⁷. Kompleksowa i rozstrzygająca ocena tej kwestii wykraczałaby poza zakres niniejszej opinii.

34. Dodatkowo w niektórych przypadkach Trybunał orzekł, że ten sam stan faktyczny podlega zarówno swobodom podstawowym, jak i regułom konkurencji. Innymi słowy, jego podejście nie opierało się już na wyborze binarnym (albo reguły konkurencji, albo swobody podstawowe), ale na stosowaniu ich równolegle (czy też łącznie). Mając na uwadze pierwotną logikę traktatów opisaną powyżej, można się zastanawiać nad powodami, dla których Trybunał przyjął takie podejście. Oczywiście, o ile takie równoległe stosowanie przepisów może prowadzić do pożądanej sytuacji, w której żadne przepisy przyjęte przez podmiot taki jak FIFA nie wymykają się spod zakresu prawa Unii, o tyle nie odbywa się to bez trudności: co będzie bowiem wówczas, gdy – powiedzmy – sporny przepis zostanie uznany za zgodny z art. 101 TFUE, ale za niezgodny z art. 45 TFUE lub odwrotnie? Intuicyjna odpowiedź jest jasna: obydwa zestawy zasad (reguły konkurencji i swobody podstawowe) należy oceniać niezależnie pod względem merytorycznym.

¹³ Nadmienię tylko, że odwoływanie się przez Trybunał równoległe do reguł konkurencji i przepisów dotyczących rynku wewnętrznego jest stosunkowo nowym zjawiskiem. W wyroku Bosman Trybunał, uznawszy rozpoznawane przepisy za sprzeczne z art. 45 TFUE, powołał się na ekonomię procesową i orzekł, że „nie zachodzi konieczność” orzekania w przedmiocie wykładni postanowień odpowiadających obecnym art. 101 i 102 TFUE. Zobacz wyrok z dnia 15 grudnia 1995 r., Bosman (C-415/93, EU:C:1995:463, pkt 138). Nadmienię też, że w opinii rzecznika generalnego w tamtej sprawie poruszono zarówno kwestię reguł konkurencji, jak i przepisów dotyczących rynku wewnętrznego, zob. opinia rzecznika generalnego C.O. Lenza w sprawie Bosman (C-415/93, EU:C:1995:293).

¹⁴ Zobacz szczegółowo P.-C. Müller-Graff, *Die Verfassungsziele der Europäischen Union*, pkt 128–136, w: M.A. Dausen, *Handbuch des EU-Wirtschaftsrechts*, Band I, EL 59, C.H. Beck, München, 2023.

¹⁵ Takie stwierdzenie na poziomie prawa pierwotnego (którego protokoły stanowią integralną część, zob. art. 51 TUE) było konieczne, zważywszy, że dawny art. 3 ust. 1 lit. g) WE (na podstawie którego działalność Wspólnoty obejmuje „system zapewniający niezakłóconą konkurencję na rynku wewnętrznym”) nie znalazł już odzwierciedlenia w art. 3–6 TUE, które wraz z wejściem w życie traktatu z Lizbony zastąpiły w istocie art. 3 ust. 1 WE.

¹⁶ Zobacz między innymi wyrok z dnia 12 grudnia 1974 r., Walrave i Koch (36/74, EU:C:1974:140, pkt 17).

¹⁷ Trybunał orzekł mianowicie, że na podstawie art. 4 ust. 3 TUE państwa członkowskie nie mogą utrzymywać w mocy przepisów umożliwiających przedsiębiorstwu naruszanie prawa konkurencji Unii, ponieważ przepisy te pozbawiają prawo konkurencji skuteczności. Zobacz wyrok z dnia 1 października 1987 r., van Vlaamse Reisbureaus (311/85, EU:C:1987:418, pkt 10).

35. Posłużmy się przykładem wydanego przez Trybunał wyroku Royal Antwerp Football Club¹⁸ i wyobraźmy sobie, że stosując ustalenia Trybunału, sąd odsyłający dojdzie do sytuacji, w której sporne przepisy (1) mają na celu ograniczenie konkurencji w rozumieniu art. 101 TFUE¹⁹ oraz (2) stanowią ograniczenie w rozumieniu art. 45 TFUE. Następnie sąd odsyłający, stosując nadal do zawisłej przed nim sprawy wyrok Royal Antwerp Football Club, musiałby stwierdzić, że ograniczenie ze względu na cel (art. 101 TFUE) jest zakazane *per se*, co czyni niemożliwym ocenianie go w świetle innych celów wynikających z orzecznictwa *Wouters i in.*^{20, 21}. Jednocześnie sąd krajowy mógłby zbadać ewentualne uzasadnienia na podstawie art. 45 TFUE, a nawet stwierdzić *in casu*, że ograniczenia są uzasadnione. W rezultacie sporne przepisy byłyby niezgodne z art. 101 TFUE, ale zgodne z art. 45 TFUE.

36. Wreszcie należy mieć na uwadze, że skutki prawne związane z naruszeniami swobód podstawowych i reguł konkurencji różnią się zasadniczo: po stwierdzeniu przez Trybunał, że FIFA dopuściła się naruszenia na przykład art. 45 TFUE, sporne przepisy nie mogłyby być stosowane w ramach jurysdykcji FIFA w odniesieniu do rynku wewnętrznego Unii. Jednakże wymaga to jeszcze istnienia elementu transgranicznego między państwami członkowskimi. Natomiast po stwierdzeniu naruszenia art. 101 TFUE spornych przepisów nie można byłoby stosować nawet w obrębie jednego państwa członkowskiego.

37. W każdym razie w niniejszej opinii przyjmę takie samo stanowisko, jakie przyjął Trybunał we wspomnianych już przełomowych wyrokach: przeanalizuję zarówno art. 45, jak i 101 TFUE.

2. Sporne przepisy

38. Na tym etapie przydatne wydaje mi się opisanie pokrótce spornych przepisów.

39. Zgodnie z art. 17 ust. 1, 2 i 4 RSTZ zawodnik i klub chcący go zatrudnić ponoszą odpowiedzialność solidarną z tytułu odszkodowania należnego klubowi, którego umowa z zawodnikiem została rozwiązana bez uzasadnionej przyczyny. Co więcej, na zawodnika i na klub nakłada się sankcje sportowe i kary finansowe. W dalszej części będę odnosił się do tych przepisów, określając je mianem „przepisów dotyczących odszkodowań i sankcji”.

40. Zgodnie z art. 9 ust. 1 RSTZ oraz art. 8 ust. 2 pkt 7 załącznika 3 do RSTZ związek, do którego należy poprzedni klub zawodnika, może nie wydać ITC wymaganego do zatrudnienia zawodnika przez nowy klub, jeżeli istnieje spór między tym poprzednim klubem a zawodnikiem.

3. Ograniczenia na podstawie art. 45 TFUE

41. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału art. 45 TFUE stoi na przeszkodzie jakimkolwiek środkowi opartemu na przynależności państwowej lub mającemu zastosowanie niezależnie od przynależności państwowej, który może stawiać obywateli Unii w niekorzystnej

¹⁸ W której to sprawie miałem zaszczyt sporządzić opinię w przedmiocie art. 45 TFUE, do której – ku mojemu zadowoleniu – Trybunał w dużej mierze przychylił się w wydanym wyroku.

¹⁹ Zobacz wyrok Royal Antwerp Football Club (pkt 101–111).

²⁰ Wyrok z dnia 19 lutego 2002 r. (C-309/99, EU:C:2002:98).

²¹ Zobacz wyrok Royal Antwerp Football Club (pkt 115). Zobacz również wyroki: European Superleague Company (pkt 186) i International Skating Union (pkt 113).

sytuacji, w przypadku gdyby chcieli podjąć działalność gospodarczą na terytorium państwa członkowskiego innego niż państwo członkowskie pochodzenia, uniemożliwiając im opuszczenie tego państwa lub zniechęcając ich do tego²².

42. Nie może być wątpliwości co do restrykcyjnego charakteru spornych przepisów, o czym świadczy chociażby fakt, że żadna ze stron niniejszego postępowania nie usiłuje nawet kwestionować takiego restrykcyjnego charakteru.

43. Przepisy przewidujące odpowiedzialność solidarną nowego klubu za zapłatę odszkodowania z tytułu naruszenia umowy, należnego poprzedniemu klubowi od piłkarza zawodowego w przypadku przedterminowego rozwiązania umowy bez uzasadnionej przyczyny, mogą bowiem zniechęcać kluby do zatrudnienia zawodnika z obawy przed ryzykiem finansowym lub odstraszać od tego. To samo dotyczy sankcji sportowej polegającej na zakazie rejestrowania nowych zawodników na poziomie krajowym lub międzynarodowym przez dwa pełne i następujące po sobie okresy rejestracji, a także na niewydaniu ITC. Może to skutecznie uniemożliwić zawodnikowi wykonywanie zawodu w klubie w innym państwie członkowskim.

44. W związku z tym bezcelowe jest badanie, czy sporne przepisy stanowią pośrednią dyskryminację obywateli innych państw członkowskich lub czy są zwykłą przeszkodą w swobodnym przepływie osób. Liczy się to, że zawodnikom skutecznie utrudnia się przejście do klubu w innym państwie członkowskim. Właśnie taka sytuacja miała miejsce w niniejszej sprawie. BZ, będący obywatelem francuskim i prowadzący działalność zarobkową, chciał podjąć pracę w Belgii, a więc w państwie, którego nie był obywatelem. Sporne przepisy skutecznie mu to uniemożliwiły.

4. W przedmiocie art. 101 TFUE

45. Na podstawie art. 101 ust. 1 TFUE niezgodne z rynkiem wewnętrznym są wszelkie porozumienia między przedsiębiorstwami, wszelkie decyzje związków przedsiębiorstw i wszelkie praktyki uzgodnione, które mogą wpływać na handel między państwami członkowskimi i których celem lub skutkiem jest zapobieżenie, ograniczenie lub zakłócenie konkurencji wewnątrz rynku wewnętrznego.

46. Sporne przepisy stanowią decyzje związków przedsiębiorstw w rozumieniu art. 101 ust. 1 TFUE²³, które mogą wpływać na handel między państwami członkowskimi w rozumieniu tego samego postanowienia²⁴. W związku z tym chciałbym podkreślić, że nie zmienia tego wniosku fakt, iż sporne przepisy dotyczą zagadnienia, które zazwyczaj uznaje się za objęte zakresem prawa pracy. W szczególności w niniejszej sprawie nie ma zastosowania tak zwany

²² Zobacz wyrok Royal Antwerp Football Club (pkt 136 i przytoczone tam orzecznictwo). Zobacz również wyroki: z dnia 27 stycznia 2000 r., Graf (C-190/98, EU:C:2000:49, pkt 18), a także z dnia 10 października 2019 r., Krah (C-703/17, EU:C:2019:850, pkt 40).

²³ Zobacz podobnie wyrok Royal Antwerp Football Club (pkt 81).

²⁴ Zobacz podobnie wyrok Royal Antwerp Football Club (pkt 83).

„wyjątek Albany”, ponieważ sporne przepisy nie stanowią układów zbiorowych między pracodawcami a pracownikami²⁵. Jak słusznie podkreśla BZ, to właśnie z braku takich układów wynika przyjęcie RSTZ przez FIFA.

47. Następnie zbadam, czy sporne przepisy stanowią zachowanie, którego celem lub skutkiem jest zapobieżenie, ograniczenie lub zakłócenie konkurencji na rynku wewnętrznym.

48. BZ i FIFPro twierdzą, że art. 101 ust. 1 TFUE należy interpretować w ten sposób, iż sporne przepisy mają na *celu*²⁶ ograniczenie konkurencji w rozumieniu art. 101 ust. 1 TFUE. Artykuł 17 RSTZ, art. 9 ust. 1 RSTZ i art. 8 ust. 2 pkt 7 załącznika 3 do RSTZ w świetle ich brzmienia, kontekstu gospodarczego i prawnego oraz obiektywnego celu, którego osiągnięciu mają służyć, są przepisami, których celem, a w każdym razie skutkiem, zarówno rzeczywistym, jak i potencjalnym, jest nałożenie na wszystkie „przedsiębiorstwa”, którymi z gospodarczego punktu widzenia są zawodowe kluby piłkarskie zrzeszone w krajowych związkach piłki nożnej należących do FIFA, szeregu warunków do tego stopnia dyskryminacyjnych i zniechęcających, a mających zabezpieczyć usługi wysokiej klasy zawodników niezwiązanych już umową z konkurencyjnym klubem, których umowa miała zostać rozwiązana bez uzasadnionej przyczyny, że warunki te należy uznać za nadmiernie ograniczające lub „blokujące” w świetle prawa i w praktyce możliwość konkurowania przez te kluby między sobą w ten sposób. Takie ograniczenie jest istotne, tym bardziej że dotyczy ono elementu stanowiącego zgodnie z doktryną prawną i ekonomiczną jeden z głównych parametrów, na podstawie którego kluby mogą ze sobą konkurować, mając na uwadze, że zatrudnianie zawodników jest samo w sobie związane z organizacją i transmisją międzyklubowych rozgrywek piłki nożnej. Dodatkowo przepisy te ograniczają w taki sam sposób i w takim samym stopniu możliwość konkurowania samych zawodników.

49. FIFA i URBSFA przeczą natomiast istnieniu ograniczenia w rozumieniu art. 101 ust. 1 TFUE i koncentrują się na możliwym uzasadnieniu spornych przepisów. Rządy grecki i węgierski proponują podobną analizę. Rząd francuski zasadniczo opowiada się za tym, aby kwestię ograniczenia ze względu na cel lub skutek w rozumieniu art. 101 ust. 1 TFUE rozstrzygnął sąd odsyłający²⁷.

50. Komisja uważa, że doszło do ograniczenia konkurencji ze względu na skutek. Twierdzi ona, że nie można uznać, iż sporne przepisy mają na celu ograniczenie konkurencji, ze względu na ich treść, kontekst gospodarczy i prawny oraz cele, których osiągnięciu służą, ponieważ mają one zastosowanie jedynie w przypadku rozwiązania umowy bez uzasadnionej przyczyny, a zatem nie mają wpływu na możliwość swobodnego konkurowania przez kluby poprzez rejestrowanie zawodników zarówno po wygaśnięciu umowy wiążącej ich z poprzednim klubem, jak i w trakcie obowiązywania tej umowy, o ile taka rejestracja zostanie uzgodniona przez wszystkich zainteresowanych i jest zgodna z różnymi regułami czasowymi i przepisami materialnymi regulującymi rejestrację zawodników.

²⁵ Wyjątek ten odnosi się do wydanych tego samego dnia trzech wyroków Trybunału, które dotyczyły obowiązkowej przynależności do branżowych systemów emerytalnych. W sprawie Albany niderlandzka spółka zakwestionowała obowiązkowe objęcie wszystkich pracowników danej branży uzupełniającym systemem emerytalnym, twierdząc, że taki wymóg ogranicza konkurencję i narusza postanowienie odpowiadające obecnemu art. 101 TFUE, ponieważ przedsiębiorstwa nie mogły oferować alternatywnych programów emerytalnych w celu przyciągnięcia pracowników. W swoim wyroku z dnia 21 września 1999 r., Albany (C-67/96, EU:C:1999:430, pkt 59 i nast.), Trybunał orzekł, że chociaż „pewne skutki w postaci ograniczenia konkurencji są nieodłączne od porozumień zbiorowych zawieranych między reprezentatywnymi organizacjami pracodawców i pracobiorców”, takie porozumienia „należy uznać, ze względu na ich charakter i przedmiot, za niepodlegające [art. 101 ust. 1 TFUE]”. Zobacz również wyroki z dnia 21 września 1999 r.: Brentjens (od C-115/97 do C-117/97, EU:C:1999:434, pkt 56 i nast.), Drijvende Bokken (C-219/97, EU:C:1999:437, pkt 46 i nast.).

²⁶ Czy też, alternatywnie, co najmniej taki jest ich *skutek*.

²⁷ Rząd włoski nie zajmuje stanowiska w tej kwestii.

a) W przedmiocie ograniczenia konkurencji ze względu na cel (art. 101 ust. 1 TFUE)

51. Aby ustalić, czy mamy do czynienia z ograniczeniem konkurencji ze względu na cel, czy ze względu na skutek, należy w pierwszym rzędzie zbadać cel rozpatrywanego zachowania. W przypadku gdy po przeprowadzeniu takiego badania okazuje się, że zachowanie to ma antykonkurencyjny cel, badanie jego wpływu na konkurencję nie jest konieczne. Zatem jedynie w przypadku, gdy nie można uznać, że owo zachowanie ma antykonkurencyjny cel, konieczne jest w drugim rzędzie przeprowadzenie badania jego antykonkurencyjnego skutku²⁸. Aby określić, czy w danym przypadku porozumienie, decyzja związku przedsiębiorstw lub uzgodniona praktyka wykazuje ze względu na sam swój charakter²⁹ stopień szkodliwości dla konkurencji wystarczający do tego, aby można było uznać, iż ma na celu zapobieżenie, ograniczenie lub zakłócenie konkurencji, konieczne jest zbadanie, po pierwsze, treści porozumienia, decyzji lub praktyki, po drugie, kontekstu gospodarczego i prawnego, w jaki się one wpisują, a po trzecie, celów, do których osiągnięcia zmierzają³⁰.

52. Połączenie spornych przepisów prowadzi do następującego scenariusza: art. 17 RSTZ stanowi, że jeżeli zawodnik rozwiązał umowę bez uzasadnionej przyczyny, należy wypłacić odszkodowanie i w grę wchodzi dotkliwe sankcje sportowe. Ponadto zgodnie z art. 8 ust. 2 załącznika 3 do RSTZ taki zawodnik nie otrzyma ICT umożliwiającego klubowi wystawienie go do gry.

53. Innymi słowy, konsekwencje rozwiązania umowy przez zawodnika bez uzasadnionej przyczyny są tak drakońskie, że jest bardzo mało prawdopodobne, aby zawodnik zdecydował się podążać tą drogą. Sporne przepisy zaprojektowano w taki sposób, aby odstraszały i mroziły krew w żyłach każdego zawodnika. To samo dotyczy klubów potencjalnie zainteresowanych zwabieniem zawodników nowymi możliwościami, podczas gdy nadal obowiązuje ich umowa. Rachunek za taką operację byłby niezwykle wysoki.

54. Sporne przepisy ze względu na swój charakter³¹ ograniczają zatem możliwość zmiany klubu przez zawodnika i odwrotnie – zatrudniania zawodników przez (nowe) kluby, w sytuacji gdy zawodnik rozwiązał umowę bez uzasadnionej przyczyny. Jak wyraźnie stwierdził Trybunał, rekrutacja utalentowanych zawodników stanowi „jeden z istotnych parametrów konkurencji, jaką mogą prowadzić zawodowe kluby piłkarskie”³², co sprawia, że zawodnicy są dla klubów ważnym „czynnikiem produkcji”³³.

55. W ten sposób sporne przepisy, ograniczając zdolność klubów do rekrutowania zawodników, w sposób nieunikniony wpływają na konkurencję między klubami na rynku pozyskiwania piłkarzy zawodowych.

56. Elementy te stanowią poważne poszlaki istnienia ograniczenia konkurencji ze względu na cel. Oczywiście istnieją inne sytuacje, w których zawodnicy mogą zmieniać kluby i uczestniczyć w rekrutacji. Nie oznacza to jednak, jak zauważa Komisja w swoich uwagach, że ograniczenie

²⁸ Zobacz wyrok Royal Antwerp Football Club (pkt 86 i przytoczone tam orzecznictwo).

²⁹ To znaczy „sam w sobie”, zob. wyrok z dnia 11 września 2014 r., CB/Komisja (C-67/13 P, EU:C:2014:2204, pkt 57).

³⁰ Zobacz wyrok Royal Antwerp Football Club (pkt 92 i przytoczone tam orzecznictwo).

³¹ Chociaż oczywiście zdają sobie sprawę z faktu, że ostatecznie to do sądu odsyłającego należy ustalenie, czy przepisy będące przedmiotem sporu w postępowaniu głównym wykazują ze względu na swój charakter stopień szkodliwości dla konkurencji wystarczający do tego, aby można było uznać, że ich „celem” jest ograniczenie konkurencji, uważam, że Trybunał na podstawie przedstawionych mu informacji jest w stanie na tym etapie udzielić wskazówek sądowi odsyłającemu.

³² Zobacz wyrok Royal Antwerp Football Club (pkt 107).

³³ W pełni podpisuje się pod tym określeniem, którym FIFPro posłużył się w uwagach na piśmie.

konkurencji ze względu na cel nie występuje³⁴. W sytuacji gdy umowa zostaje rozwiązana bez uzasadnionej przyczyny, zgodnie ze spornymi przepisami konkurencja zostaje uniemożliwiona. Nie widzę, w jaki sposób nie można by tego utożsamiać z ograniczeniem konkurencji ze względu na cel.

b) W przedmiocie ograniczenia konkurencji ze względu na skutek (art. 101 ust. 1 TFUE)

57. W świetle mojej analizy nie zachodzi już konieczność badania, czy sporne przepisy wiążą się z ograniczeniem konkurencji ze względu na skutek. Niemniej jednak wydaje mi się oczywiste, że sporne przepisy co najmniej skutkują ograniczeniem konkurencji. Przedstawiciel FIFA wyjaśnił podczas rozprawy, że praktycznie nie zdarzają się przypadki rozwiązania umowy bez uzasadnionej przyczyny, co moim zdaniem bardziej niż dobitnie świadczy o tym, że sporne przepisy mają zamierzony efekt mrozący, który opisano powyżej.

c) W przedmiocie wyłączenia (art. 101 ust. 3 TFUE)

58. Wymogi dotyczące ewentualnego wyłączenia na mocy art. 101 ust. 3 TFUE nie zostały, moim zdaniem, ewidentnie spełnione, dlatego też nie zostaną one przeanalizowane w niniejszej opinii³⁵.

d) W przedmiocie wniosków dotyczących art. 101 TFUE

59. Artykuł 101 ust. 1 TFUE stoi na przeszkodzie spornym przepisom. W przypadku gdyby Trybunał stwierdził istnienie ograniczenia konkurencji nie ze względu na cel, ale ze względu na skutek, kolejnym krokiem byłaby ocena spornych przepisów w świetle innych celów zgodnie z wyrokiem *Wouters i in.*³⁶, aby można było stwierdzić, czy przepisy te są usprawiedliwione realizacją jednego lub większej liczby uzasadnionych celów leżących w interesie ogólnym, które same w sobie są pozbawione antykonkurencyjnego charakteru³⁷. W tym względzie kryterium to jest zasadniczo porównywalne z kryterium uzasadnienia na podstawie art. 45 TFUE, do którego teraz przejdę.

³⁴ Mogę natomiast zgodzić się z treścią niewiążącego instrumentu „prawa miękkiego” opublikowanego przez Komisję, mianowicie komunikatu Komisji zatytułowanego „Wytoczne w sprawie stosowania prawa konkurencji Unii do układów zbiorowych dotyczących warunków pracy osób pracujących na własny rachunek niezatrudniających pracowników” (Dz.U. 2002, C 374, s. 2), w którym stwierdzono, że w sytuacji gdy zawodowe kluby sportowe w państwie członkowskim X uzgadniają między sobą, że nie będą zatrudniać sportowców z innych klubów w okresie obowiązywania ich umów z danym klubem sportowym, takie porozumienie może naruszać art. 101 TFUE ze względu na cel, ponieważ ogranicza konkurencję między klubami sportowymi w zakresie zatrudniania najlepszych sportowców na rynku.

³⁵ W przedmiocie czterech łącznych przesłanek, które należy spełnić w tym kontekście, zob. szczegółowo wyrok *European Superleague Company* (pkt 189–200).

³⁶ Wyrok z dnia 19 lutego 2002 r. (C-309/99, EU:C:2002:98).

³⁷ Zobacz wyrok *Royal Antwerp Football Club* (pkt 113 i nast.).

5. Uzasadnienie

60. Ograniczenie swobodnego przepływu pracowników może być uzasadnione jedynie wówczas, gdy, po pierwsze, wpisuje się ono w jedną z podstaw uzasadnienia wymienionych w art. 45 ust. 3 TFUE³⁸ lub jest uzasadnione jednym z nadrzędnych względów interesu ogólnego³⁹, a po drugie, jest zgodne z zasadą proporcjonalności, co oznacza, że musi być odpowiednie do zagwarantowania w sposób spójny i konsekwentny realizacji zamierzonego celu i nie wykracza poza to, co jest niezbędne do jego osiągnięcia⁴⁰.

a) Określenie nadrzędnego względu interesu ogólnego

61. FIFA i URBSFA podnoszą, że sporne przepisy mają na celu utrzymanie stabilności umów w sektorze zawodowej piłki nożnej, a konkretniej zapewnienie przestrzegania zobowiązań zaciągniętych zarówno przez zawodników, jak i kluby.

62. Nie widzę problemu w uznaniu powołanych przesłanek za nadrzędne względy interesu ogólnego, o ile nie stanowią one celów o charakterze czysto ekonomicznym⁴¹. Co więcej, w zakresie, w jakim stabilność umów ma przyczyniać się do pewnego poziomu konkurencji między klubami, należy przypomnieć, że Trybunał wyraźnie uznał cel polegający na utrzymaniu równowagi między klubami poprzez zachowanie pewnego stopnia równości i niepewności co do wyników⁴².

b) Proporcjonalność

63. Kolejną kwestią jest to, że sporne przepisy muszą być zgodne z zasadą proporcjonalności, co oznacza, że muszą być odpowiednie do zagwarantowania w sposób spójny i konsekwentny realizacji zamierzonych celów i nie mogą wykraczać poza to, co jest niezbędne do ich osiągnięcia. Ocena proporcjonalności spornych przepisów należy do sądu odsyłającego. W związku z tym ciężar dowodu w kwestii proporcjonalności spornych przepisów spoczywa na FIFA.

1) Właściwy charakter

64. Sporne przepisy wydają się zasadniczo sprzyjać stabilności umów, a zatem przyczyniać się zarówno do stabilności składu drużyn w zawodach sportowych, jak i do osiągnięcia celu, jakim jest pewna równowaga między klubami biorącymi udział w zawodach sportowych, poprzez

³⁸ Porządek publiczny, bezpieczeństwo publiczne lub zdrowie publiczne.

³⁹ Na przestrzeni lat Trybunał stosował różną terminologię na określenie, jako podstawy uzasadnienia, względów o charakterze pozagospodarczym, które były (i nadal są) wypracowywane w orzecznictwie. Zobacz F. Martucci, *Droit du marché intérieur de l'Union européenne*, Presses Universitaires de France, Paris, 2021, pkt 261. Dla ułatwienia w niniejszej opinii będę posługiwać się pojęciem „nadrzędnych względów interesu ogólnego”.

⁴⁰ Zobacz podobnie w istocie wyroki: z dnia 15 grudnia 1995 r., Bosman (C-415/93, EU:C:1995:463, pkt 104); z dnia 16 marca 2010 r., Olympique Lyonnais (C-325/08, EU:C:2010:143, pkt 38); z dnia 10 października 2019 r., Krah (C-703/17, EU:C:2019:850, pkt 55).

⁴¹ Z utrwalonego orzecznictwa wynika, że takie cele nie mogą stanowić nadrzędnych względów interesu ogólnego uzasadniających ograniczenie podstawowej swobody zagwarantowanej w traktacie: zobacz przykładowo wyrok z dnia 8 czerwca 2023 r., Prestige i Limousine (C-50/21, EU:C:2023:448, pkt 70 i przytoczone tam orzecznictwo).

⁴² Zobacz wyrok z dnia 15 grudnia 1995 r., Bosman (C-415/93, EU:C:1995:463, pkt 106).

utrzymanie pewnego stopnia równości szans. Należy przy tym pamiętać, że istnieje pewna specyfika sportu polegająca na tym, że kluby piłkarskie potrzebują przeciwników, aby system mógł funkcjonować⁴³.

65. Obowiązek zapłaty odszkodowania przez zawodnika i nowy klub⁴⁴ ma na celu skłaniać zawodników do nierozwiązywania umów bez uzasadnionej przyczyny i zniechęcać kluby do rekrutowania zawodnika, który rozwiązał swoją umowę przedterminowo bez uzasadnionej przyczyny. To samo dotyczy sankcji sportowych⁴⁵ oraz ITC⁴⁶, którego niewydanie pogarsza sytuację zawodnika, tworząc techniczną przeszkodę w jego rejestracji w nowym klubie należącym do innego związku.

2) Konieczność

66. Następnie sporne przepisy nie mogą wykraczać poza to, co konieczne do osiągnięcia celu, jakim jest stabilność umów⁴⁷.

i) Odszkodowanie za naruszenie umowy (art. 17 ust. 1 RSTZ)

67. Zapłatę odszkodowania za rozwiązanie umowy bez uzasadnionej przyczyny można uznać za racjonalnie konieczną do osiągnięcia celu, jakim jest stabilność umów. Jednakże wyliczenie tego odszkodowania powinno być takie, aby kwota należna od strony rozwiązującej umowę bez uzasadnionej przyczyny nie przekraczała kwoty, którą można racjonalnie uznać za konieczną do naprawienia drugiej stronie szkody poniesionej w wyniku naruszenia umowy i do powstrzymania – w tym przypadku zawodnika – od rozwiązania umowy bez uzasadnionej przyczyny⁴⁸.

ii) Odpowiedzialność solidarna (art. 17 ust. 2 RSTZ) i sankcje sportowe (art. 17 ust. 4 RSTZ)

68. O ile z perspektywy FIFA może być trudno dostrzec przyczyny, które doprowadziły do przedterminowego rozwiązania umowy zawodnika z jego poprzednim klubem, gdy zawodnik zostaje zatrudniony przez inny klub, o tyle systematyczne pociąganie nowego klubu do odpowiedzialności wydaje mi się wykraczać poza to, co konieczne do osiągnięcia uzasadnionego celu, w sytuacji gdy nowy klub nie odegrał żadnej roli w rozwiązaniu tej umowy. Zawarte w art. 17 ust. 4 RSTZ domniemanie, że nowy klub nakłonił zawodnika do popełnienia naruszenia, wydaje się drakońskie, ponieważ nie dostrzegam, w jaki sposób nowy klub mógłby wykazać swoją „niewinność”. Chociaż można wywodzić, jak czynią to FIFA i Komisja, że możliwe jest odstępnie od stosowania art. 17 ust. 2 RSTZ, a DRC może ograniczyć stosowanie zasady odpowiedzialności

⁴³ Zobacz podobnie S. Weatherill, *Is Sport „Special”?*, *EU Law Live*, 23.01.2024, <https://eulawlive.com/competition-corner/op-ed-is-sport-special-by-stephen-weatherill/>.

⁴⁴ Artykuł 17 ust. 1 i 2 RSTZ.

⁴⁵ Artykuł 17 ust. 4 RSTZ.

⁴⁶ Artykuł 8 ust. 2 pkt 7 i art. 8 ust. 2 pkt 4 lit. b) załącznika 3 do RSTZ.

⁴⁷ Pragnę powtórzyć moje stanowisko: nie widzę żadnego powodu, aby odejść od standardowego orzecznictwa w celu przyznania FIFA szerszego zakresu uprawnień dyskrejonalnych niż w normalnych okolicznościach. Zobacz bardziej szczegółowo moja opinia w sprawie Royal Antwerp Football Club (C-680/21, EU:C:2023:188, pkt 74–78).

⁴⁸ Pragnę w tym względzie nadmienić, że zgodnie z art. 17 ust. 1 RSTZ kryteria, które należy uwzględnić przy obliczaniu odszkodowania, obejmują wynagrodzenie i inne świadczenia należne zawodnikowi na podstawie bieżącej umowy lub nowej umowy, czas pozostały do końca okresu obowiązywania bieżącej umowy wynoszący maksymalnie pięć lat, opłaty i koszty powstałe lub poniesione przez poprzedni klub (amortyzowane przez okres obowiązywania umowy) oraz fakt, czy do naruszenia umowy dochodzi w okresie chronionym.

solidarnej⁴⁹, jestem zdania, że powierzenie DRC takich uprawnień dyskrecyjnych nie zapewnia zawodnikom ani klubom niezbędnej pewności prawa, ponieważ wszystko zależy od wykonalności i szybkości procedury, które wydają się trudne do ustalenia.

iii) W przedmiocie certyfikatu międzynarodowego transferu [art. 8 ust. 2 pkt 7 i art. 8 ust. 2 pkt 4 lit. b) załącznika 3 do RSTZ]

69. W tym przypadku art. 8 ust. 2 pkt 7 załącznika 3 do RSTZ wiąże się z ryzykiem odmowy wydania ITC na podstawie samego zarzutu, że zawodnik nie dotrzymał warunków wiążącej go umowy i że klub został zmuszony do rozwiązania jej z powodu domniemanego nieprzestrzegania przez zawodnika ciężących na nim zobowiązań umownych. Ponownie można wywodzić, że system zapewnia niezbędną elastyczność, ponieważ w przypadku sporu między zawodnikiem a jego byłym klubem FIFA może, na wniosek nowego klubu i w wyjątkowych okolicznościach, zastosować środki tymczasowe⁵⁰. Jednak i w tym przypadku odnoszę wrażenie, że są to elementy zbyt niepewne, aby można było uznać je za konieczne do osiągnięcia stabilności umów.

c) W przedmiocie art. 15 Karty

70. Mając na uwadze, że niektóre strony powołują się na art. 15 Karty, uważam za stosowne przeanalizowanie tego postanowienia w niniejszej opinii.

1) Zakres stosowania: art. 51 ust. 1 Karty

71. Przed przystąpieniem do analizy zakresu przedmiotowego art. 15 Karty należy przede wszystkim wyjaśnić, czy artykuł ten ma, co do zasady, w ogóle zastosowanie w sprawie przed sądem odsyłającym. Innymi słowy: czy FIFA, przyjmując akt taki jak RSTZ, jest związana Kartą, a w szczególności jej art. 15?

72. Moim zdaniem tak.

73. Zgodnie z art. 51 ust. 1 Karty, w którym określono jej zakres stosowania, postanowienia Karty mają zastosowanie do instytucji, organów i jednostek organizacyjnych Unii przy poszanowaniu zasady pomocniczości oraz do państw członkowskich wyłącznie w zakresie, w jakim stosują one prawo Unii.

74. FIFA nie jest sensu stricto państwem członkowskim stosującym prawo Unii.

75. Jak jednak wyjaśniłem w innym miejscu, w sytuacji takiej jak w niniejszej sprawie podmioty prywatne takie jak FIFA są funkcjonalnie porównywalne nie do instytucji Unii, ale do państwa członkowskiego dążącego do uzasadnienia ograniczenia swobody podstawowej⁵¹. Od czasu wydania wyroku w sprawie *Walrave i Koch*⁵² Trybunał orzekł konsekwentnie, że postanowienia traktatu mają zastosowanie do podmiotu takiego jak FIFA. Taki podmiot jest traktowany tak, jak gdyby był państwem członkowskim dążącym do uzasadnienia ograniczenia swobody podstawowej

⁴⁹ Wydaje się, że tak właśnie stało się w niniejszej sprawie.

⁵⁰ Zobacz art. 8 ust. 2 pkt 7 zdanie drugie załącznika 3 do RSTZ.

⁵¹ Zobacz moja opinia w sprawie *Royal Antwerp Football Club (C-680/21, EU:C:2023:188, pkt 54)*. Znajdujemy się zatem w obszarze integracji negatywnej, gdzie podmiot zamierza ograniczyć swobodę podstawową w celu wzmocnienia innej polityki, którą uznaje za ważniejszą.

⁵² Wyrok z dnia 12 grudnia 1974 r. (36/74, EU:C:1974:140, pkt 17).

(lub ewentualnie ograniczenia konkurencji). W rezultacie logiczne jest, że w takiej sytuacji postanowienia Karty powinny mieć do niego zastosowanie w tym znaczeniu, że jest on nimi związany. Innymi słowy, jeżeli Trybunał nie miał problemu z horyzontalnym zastosowaniem art. 45 TFUE w stosunku do podmiotu takiego jak FIFA, tak samo powinno być w przypadku stosowania Karty⁵³.

76. Jeżeli chodzi o sformułowanie „stosować prawo Unii”, doprecyzowano je w wyroku Trybunału Åkerberg Fransson⁵⁴, w którym Trybunał oparł się na wyjaśnieniach do Karty i orzekł, że wymóg poszanowania praw podstawowych określonych w kontekście Unii jest wiążący dla państw członkowskich wyłącznie wtedy, gdy działają one w zakresie zastosowania prawa Unii⁵⁵. Trybunał orzekł następnie, że skoro poszanowanie praw podstawowych chronionych na mocy Karty jest konieczne w sytuacji, gdy przepisy krajowe mieszczą się w zakresie zastosowania prawa Unii, to nie mogą występować sytuacje podlegające prawu Unii, w których wspomniane prawa podstawowe nie miałyby zastosowania. Stosowanie prawa Unii oznacza więc jednoczesne zastosowanie praw podstawowych chronionych na mocy Karty⁵⁶.

77. Twierdzę, że taka „zasada lustrzanego odbicia” jest w pełni zgodna z logiką art. 51 Karty, który ma na celu zapewnienie przestrzegania praw zawartych w Karcie w zakresie stosowania prawa Unii.

78. Co więcej, pragnę przypomnieć utrwalone orzecznictwo, zarówno sprzed wejścia w życie Karty⁵⁷, jak i z okresu po⁵⁸ jej wejściu w życie, z którego wynika, że jeżeli państwo członkowskie zamierza powołać się na uzasadnienie w kontekście ograniczenia podstawowej wolności, musi ono przestrzegać praw podstawowych Unii.

79. Z uwagi na powyższe nie widzę powodu, dla którego w tym konkretnym przypadku postanowienia Karty nie powinny być stosowane w ten sposób, że jednostki mogą powoływać się na nie przeciwko podmiotowi takiemu jak FIFA⁵⁹.

80. Na koniec chciałbym poczynić jeszcze jedną krótką uwagę na temat metodyki. W świetle powyższych rozważań jestem zdania, że odpowiednim kontekstem do zbadania zgodności spornych przepisów z Kartą jest analiza uzasadnienia przedstawionego przez FIFA i URBSFA. W tym względzie w pełni podzielam stanowisko rzecznika generalnego H. Saugmandsgaarda Øe, zgodnie z którym „jeżeli Trybunał bada przepisy krajowe w świetle swobód przepływu, podniesione naruszenie prawa podstawowego zagwarantowanego przez [K]artę nie może być badane niezależnie od kwestii naruszenia tych swobód”⁶⁰. Wystarczy dodać, że chodzi również

⁵³ W odniesieniu do wzajemnego oddziaływania art. 45 TFUE i art. 15 Karty stanowisko to podzielają J. Kühling, S. Drechsler, [w:] M. Pechstein, C. Nowak, U. Häde (Hrsg.), *Frankfurter Kommentar zu EUV, GRC und AEUV*, 2. Aufl., Band I, Mohr Siebeck, Tübingen, 2023, Art. 15 GRC, pkt 5.

⁵⁴ Wyrok z dnia 12 grudnia 1974 r., Walrave i Koch (36/74, EU:C:1974:140).

⁵⁵ Zobacz wyrok z dnia 26 lutego 2013 r., Åkerberg Fransson (C-617/10, EU:C:2013:105, pkt 20).

⁵⁶ Zobacz wyrok z dnia 26 lutego 2013 r., Åkerberg Fransson (C-617/10, EU:C:2013:105, pkt 21). Zobacz również podobnie wyroki: z dnia 21 grudnia 2016 r., AGET Iraklis (C-201/15, EU:C:2016:972, pkt 62); z dnia 21 maja 2019 r., Komisja/Węgry (Użytkowanie gruntów rolnych) (C-235/17, EU:C:2019:432, pkt 63); a także z dnia 6 października 2021 r., ECOTEX BULGARIA (C-544/19, EU:C:2021:803, pkt 85).

⁵⁷ Zobacz wyrok z dnia 18 czerwca 1991 r., ERT (C-260/89, EU:C:1991:254, pkt 43).

⁵⁸ Wyrok z dnia 30 kwietnia 2014 r., Pflieger i in. (C-390/12, EU:C:2014:281, pkt 35).

⁵⁹ Ponadto stanowisko to podziela większość przedstawicieli doktryny: zob. przykładowo J. Kliesch, *Der Status des Profifußballers im Europäischen Recht*, Nomos, Baden-Baden, 2017, s. 151–159.

⁶⁰ Zobacz opinia rzecznika generalnego H. Saugmandsgaarda Øe w sprawach połączonych SEGRO i Horváth (C-52/16 i C-113/16, EU:C:2017:410, pkt 142).

o dotychczasowy sposób postępowania Trybunału: pytania dotyczące praw podstawowych w sprawach dotyczących swobodnego przepływu są rozpatrywane w kontekście uzasadnienia ograniczenia⁶¹.

2) Wymogi materialne art. 15 Karty

81. Już na tym etapie chciałbym wyjaśnić, że nic w poniższej analizie dotyczącej art. 15 ust. 1 Karty⁶² nie jest zasadniczo odmienne od analizy dotyczącej art. 45 TFUE.

82. Przede wszystkim w sprawie takiej jak niniejsza (podstawowe i indywidualne) prawo podmiotowe o charakterze gospodarczym przewidziane w art. 45 TFUE⁶³ należy uznać za funkcjonalnie równoważne prawu przewidzianemu w art. 15 Karty⁶⁴, w związku z czym dla zapewnienia kompletności wyводу ograniczę się do rozważań przedstawionych poniżej⁶⁵. W tym względzie zamierzam wskazać na potencjalne problemy, które Trybunał będzie musiał na pewnym etapie rozstrzygnąć.

83. Po pierwsze, jak wynika już z samego brzmienia art. 15 ust. 1 Karty, przewiduje on prawo wyboru i wykonywania zawodu⁶⁶. Zważywszy, że sporne przepisy dotyczą wykonywania zawodu piłkarza, wchodzą one w zakres ochrony przewidzianej w art. 15 ust. 1 Karty.

84. Po drugie, jeżeli chodzi o ewentualne ograniczenie prawa do wykonywania zawodu, to art. 52 ust. 1 Karty stanowi, że wszelkie ograniczenia w korzystaniu z praw określonych w Karcie muszą być przewidziane ustawą i szanować istotę tych praw. Z zastrzeżeniem zasady proporcjonalności ograniczenia mogą być wprowadzone wyłącznie wtedy, gdy są konieczne i rzeczywiście odpowiadają celom interesu ogólnego uznawanym przez Unię lub potrzebom ochrony praw i wolności innych osób.

85. Najpierw należy zbadać, czy RSTZ należy uznać za „ustawę” w rozumieniu art. 52 ust. 1 Karty⁶⁷. W tej kwestii intuicyjną i w mojej ocenie ostatecznie przekonującą odpowiedzią byłoby uznanie, że na poziomie abstrakcyjnym akt taki jak RSTZ może stanowić „ustawę”, przy czym rozumowanie w tym przypadku jest ponownie analogiczne do przedstawionego powyżej rozumowania na podstawie art. 51 ust. 1 Karty: jeśli akt FIFA lub URBSFA uznaje się w sytuacji takiej jak ta w niniejszej sprawie za objęty zakresem stosowania Karty, to akt ten należy uznać za „ustawę” w rozumieniu art. 52 ust. 1 Karty. Innymi słowy, w odniesieniu do definicji pojęcia

⁶¹ Zobacz wyroki: z dnia 6 marca 2018 r., SEGRO i Horváth (C-52/16 i C-113/16, EU:C:2018:157, pkt 127 i nast.), a także z dnia 21 maja 2019 r., Komisja/Węgry (Użytkowanie gruntów rolnych) (C-235/17, EU:C:2019:432, pkt 54 i nast.).

⁶² Dla zapewnienia kompletności wyводу należy podkreślić, że – jak wynika już z samego brzmienia tego postanowienia – art. 15 ust. 2 Karty nie ma własnej treści normatywnej i jest ostatecznie redundantny, ponieważ zasadniczo odzwierciedla swobody podstawowe zawarte w art. 45, 49 i 56 TFUE. Potwierdzają to wyjaśnienia dotyczące art. 15 Karty (Dz.U. 2007, C 303, s. 17). Zobacz też podobnie J. Kühling, S. Drechsler, [w:] M. Pechstein, C. Nowak, U. Häde (Hrsg.), *Frankfurter Kommentar zu EUV, GRC und AEUV*, op.cit., Art. 15 GRC, pkt 11; a także R. Streinz, [w:] R. Streinz, *EUV/AEUV Kommentar*, C.H. Beck, München, 3. Aufl., 2018, Art. 15 GR-Charta, pkt 14. Trybunał wielokrotnie orzekał też, że wykładnia art. 15 ust. 2 Karty odpowiada wykładni art. 45 i 49 TFUE, zob. wyroki: z dnia 4 lipca 2013 r., Gardella (C-233/12, EU:C:2013:449, pkt 39); z dnia 7 kwietnia 2016 r., ONEM i M. (C-284/15, EU:C:2016:220, pkt 33); a także z dnia 8 lipca 2021 r., Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija (C-166/20, EU:C:2021:554, pkt 32).

⁶³ Zobacz również opinia rzecznika generalnego C.O. Lenza w sprawie Bosman (C-415/93, EU:C:1995:293, pkt 203), gdzie art. 45 TFUE uznano za „podstawowe prawo, które traktat przyznaje każdemu pracownikowi [w Unii]”.

⁶⁴ Zobacz w tej kwestii V. Mantouvalou, E. Frantziou, [w:] S. Peers, T. Hervey, J. Kenner, A. Ward, (eds), *The EU Charter of Fundamental Rights: A Commentary*, 2nd ed., C.H. Beck, Hart, Nomos, 2021, Art. 15, pkt 15.04.

⁶⁵ Nie wyklucza to możliwości wystąpienia przypadków, w których art. 15 Karty ma treść normatywną niezależną od art. 45 TFUE. Nie ma to jednak miejsca w sytuacji takiej jak ta w rozpatrywanej sprawie, w której środki w sposób tak oczywisty ograniczają swobodę przemieszczania się.

⁶⁶ Zobacz też podobnie H. D. Jarass, *Charta der Grundrechte der Europäischen Union*, 3. Aufl., C.H. Beck, München, 2021, Art. 15, pkt 8.

⁶⁷ Zobacz też podobnie J. Kliesch, *Der Status des Profifußballers im Europäischen Recht*, Nomos, Baden-Baden, 2017, s. 279.

„ustawy” opowiadałbym się za podejściem funkcjonalnym i uznałbym, że RSTZ stanowi „prawo materialne”, zważywszy, że jest ono sformułowane w sposób abstrakcyjny i ma być stosowane w taki sposób. Chociaż mam świadomość konstytucyjnego znaczenia takiego stwierdzenia, które z pewnością zasługiwałoby na dogłębną analizę, w sytuacji gdy art. 15 Karty nie jest, tak jak w niniejszej sprawie, „wchłonięty” przez art. 45 TFUE, to uważam, że takie właśnie konsekwencje niesie rozszerzenie zakresu stosowania drugiego z przepisów na podmioty takie jak FIFA.

86. Następnie przedmiotowe przepisy muszą być odpowiednio dostępne i sformułowane w sposób wystarczająco precyzyjny⁶⁸. Warunek ten w przypadku RSTZ wydaje mi się spełniony.

87. Wreszcie, jeżeli chodzi o pozostałe kryterium ograniczenia (określenie podstawy uzasadnienia, proporcjonalność), mając na uwadze funkcjonalną równowagę względem art. 45 TFUE, odsyłam do odpowiednich rozważań przedstawionych powyżej w niniejszej opinii.

IV. Wnioski

88. W świetle powyższych rozważań proponuję, aby Trybunał odpowiedział na pytanie prejudycjalne skierowane przez Cour d’appel de Mons (sąd apelacyjny w Mons, Belgia) w następujący sposób:

- 1) Artykuł 101 TFUE należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie przepisom przyjętym przez stowarzyszenie odpowiedzialne za organizację rozgrywek piłki nożnej na szczeblu światowym i stosowanym zarówno przez to stowarzyszenie, jak i przez należące do niego krajowe związki piłki nożnej, stanowiącym, że zawodnik i klub zamierzający go zatrudnić ponoszą odpowiedzialność solidarną z tytułu odszkodowania należnego klubowi, którego umowa z tym zawodnikiem została rozwiązana bez uzasadnionej przyczyny, i przewidującym, że związek, do którego należy poprzedni klub zawodnika, ma prawo odmówić wydania certyfikatu międzynarodowego transferu wymaganego do zatrudnienia zawodnika przez nowy klub, jeżeli między tym poprzednim klubem a zawodnikiem istnieje spór, o ile zostanie ustalone, po pierwsze, że takie decyzje związków przedsiębiorstw mogą wpływać na handel między państwami członkowskimi, a po drugie, że ich celem lub skutkiem jest ograniczenie konkurencji między zawodowymi klubami piłkarskimi, chyba że w drugim z tych przypadków zostanie wykazane za pomocą przekonujących argumentów i dowodów, iż środki te są jednocześnie usprawiedliwione dążeniem do osiągnięcia jednego lub większej liczby uzasadnionych celów i ściśle konieczne do osiągnięcia tych celów.
- 2) Artykuł 45 TFUE należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie stosowaniu przepisów przyjętych przez stowarzyszenie odpowiedzialne za organizację rozgrywek piłki nożnej na szczeblu światowym i stosowanych zarówno przez to stowarzyszenie, jak i przez należące do niego krajowe związki piłki nożnej:
  - stanowiącym, że zawodnik i klub chcący go zatrudnić ponoszą odpowiedzialność solidarną z tytułu odszkodowania należnego klubowi, którego umowa z tym zawodnikiem została rozwiązana bez uzasadnionej przyczyny, chyba że można udowodnić, iż możliwe jest odstąpienie w rozsądnym terminie od stosowania tej zasady, jeżeli można wykazać, że nowy klub nie uczestniczył w przedterminowym rozwiązaniu umowy zawodnika bez uzasadnionej przyczyny;

⁶⁸ W kwestii tego wymogu zob. wyrok ETPC w sprawie Sunday Times przeciwko Zjednoczonemu Królestwu, CE:ECHR:1979:0426JUD000653874, § 49.

- stanowiącym, że związek, do którego należy poprzedni klub zawodnika, ma prawo odmówić wydania certyfikatu międzynarodowego transferu wymaganego do zatrudnienia zawodnika przez nowy klub, jeżeli między tym poprzednim klubem a zawodnikiem istnieje spór, chyba że można wykazać, iż możliwe jest zastosowanie skutecznych, rzeczywistych i szybkich środków tymczasowych, w sytuacji gdy istnieje jedynie zarzut, że zawodnik nie przestrzegał warunków wiążącej go umowy, a klub był zmuszony rozwiązać umowę z powodu zarzucanego zawodnikowi nieprzestrzegania zobowiązań umownych.